

STRUČNO USAVRŠAVANJE VASPITAČA – DOPRINOS KVALITETU RADA SA MOTORIČKI DAROVITOM DECOM

Rezime: Pitanje uloge vaspitača, jedno je od najvažnijih za kvalitetan ishod rada sa darovitom decom. U mnogim zemljama se provode reforme obrazovanja u nameri jačanja kompetencija vaspitača i podizanja kvaliteta rada sa decom sa posebnim potrebama (među koje se svrstavaju i deca koja manifestuju svoje posebnosti u darovitosti). Da bi nastavnici bili u stanju da podrže optimalni razvoj talenata i kreativnosti dece, naophodno je da njihovo bazično obrazovanje sadrži posebne programe o darovitosti, da se neprekidno stručno usavršavaju u ovoj oblasti u toku svoga rada, kao i da u praksi imaju mogućnost slobodnog izbora. Sposobnost i spremnost za celoživotno učenje i kontinuiran profesionalni razvoj postaje jedna od osnovnih kompetencija i merilo kvaliteta vaspitača. Međutim, česta je pojava da podsticaj za profesionalni razvoj dolazi od spolja, pri čemu se zanemaruju važna pitanja: kako o toj promeni razmišljaju sami vaspitači, kakav je njihov stav o obrazovanju, kakve su njihove potrebe, želje i brige? Cilj ovog rada bio je da ispita nivo značaja poimanja vaspitača kada je u pitanju mogućnost podsticanja i rada sa motorički darovitom decom u okviru fizičkog vaspitanja, kao i u vezi sa poimanjem značaja stručnog usavršavanja u ovoj oblasti. Rezultati pokazuju da ispitani vaspitači imaju pozitivnu sliku o značaju stručnog usavršavanja za rad sa motorički darovitom decom, ali da su nedovoljno pripremljeni i neaktivni u podsticanju i razvijanju motoričke darovitosti u vaspitno-obrazovnom radu. Jedan od ključnih zaključaka rada je da neuvažavanje lične autonomije vaspitača može nepovoljno uticati na kvalitet rada sa darovitom decom.

Ključne reči: stručno usavršavanje, vaspitači, motorička darovitost.

Uvod

U vaspitno-obrazovnom radu, odrasle osobe imaju ulogu iskusnih vodiča, koji su već sami proputovali svoj put aktivnosti i učenja. Razvoj nije zasnovan na iskustvu, niti na skupu izolovanih znanja, već na konstrukciji struktura, a ona podrazumeva povezivanje i ugradnju novih informacija u već oblikovane strukture ili formiranje novih struktura (Pijaže, prema, Vilotijević i Vilotijević, 2010). Vreme u kojem živimo nosi u sebi obeležja hipokinezije, sedentarnog (sedećeg) načina života dece i odraslih (Amisola and Jacobsen, 2003, Biddle et al., 2006, Pišot, 2012, Sturza-Milić, 2013a, 2014), „razbarušeni“ stil rešavanja problema (Koković, 1994), drugačiju međuljudsku komunikaciju i sl. Naučna i stručna javnost je u poslednje vreme usmerena na potrebu spremnosti celoživotnog učenja kao jednu od važnih kompetencija onih koji rade sa decom (Gojkov i sar., 2008, Zuljan-Valenčić, 2008). Ipak, stiže se utisak da se školovanju i stručnom usavršavanju nastavnika (vaspitača, učitelja, predmetnih nastavnika) za rad sa darovitima ne poklanja odgovarajuća pažnja (Maksić i Đurišić-Bojanović, 2005, Sturza Milić, 2008, 2009b, 2014). Zato je u potpunosti razumljivo da su u našoj predškolskoj praksi (u oblasti fizičkog

vaspitanja) prisutni brojni limitirajući faktori kada je u pitanju rad sa motorički darovitom decom (Sturza-Milić, 2009c, 2014; Vidmar Kuret, 2004). U stručnoj javnosti se često spekulira da vaspitači nisu dovoljno kompetentni za rad sa darovitom decom, tako da im se zbog toga u praksi ovaj zadatak retko i postavlja. Naročito su zanemarena istraživanja koja se odnose na problem stručnog usavršavanja vaspitača u ovoj oblasti (Sturza Milić, 2008, 2009a, 2013a). Zanimanje vaspitača doživljava promene poslednjih decenija, naročito kada su u pitanju kompetencije koje bi trebalo da razviju kako bi otkrili i podsticali različite ekspresije darovitosti kod dece. Savremena predškolska ustanova se posmatra kao sredina koja treba da omogućiti identifikaciju i zadovoljavanje razvojno-obrazovnih potreba sve dece, da izlazi u susret njihovim mogućnostima i razvija potencijal koji nose. Naučni podaci ne ostavljaju nikakvu sumnju u to da darovitost predstavlja rezultat uzajamnog delovanja mnogih faktora u procesu saznanja i praktične delatnosti: prirodnog nasleđa, socijalnih uslova, osobina ličnosti i dr. Budući da se pretpostavlja da postoje unapred data svojstva koja čine darovitost, pronalaženje tih svojstava i definisanje daljih obrazovnih mogućnosti važni su zadaci kada je u pitanju razvoj potencijalno darovite dece (Maksić, 1998, Sturza Milić, 2009c, 2014). Čini se da je dokazano, da postojanje kontrasta između kapaciteta identifikovanih kod potencijalno darovite dece i njihovog kasnijeg razvoja leži u osnovnoj razlici koja dolazi od pravovremeno obezbeđene povoljne okoline, porodičnih faktora i obrazovnih mogućnosti. Podrška roditelja i edukatora predstavlja odlučujući faktor za razvoj darovite dece (Benito, 2003; Gojkov i sar., 2002; Sturza-Milić, 2009a, 2009c, 2014). Zbog zaista izuzetne i nezamenjive uloge koju imaju u otkrivanju posebnih dečijih sposobnosti i darovitosti, pitanje uloge vaspitača, jedno je od najvažnijih za povoljan ishod rada sa darovitima. Od vaspitača se danas očekuje da budu kompetentni u osiguravanju različitih oblika i sadržaja vaspitno-obrazovne prakse koja se bazira na načelima pozitivne diskriminacije i osiguravanju jednakih obrazovnih prilika za svu decu (Sunko, 2009). U mnogim zemljama se provode reforme obrazovanja nastavnika u nameri jačanja njihovih kompetencija za rad sa decom sa posebnim potrebama (među koje se svrstavaju i učenici koji manifestuju svoje posebnosti u darovitosti). Gojkov (2008, str. 70) ističe „...da se na samom početku 21. veka javlja briga u mnogim razvijenijim zemljama sveta koja se odnosi na to da li postoji dovoljno nastavnika koji poseduju neophodna znanja i veštine koje bi odgovorile na izazove rapidnih socijalnih i ekonomskih promena i sve raznorodnije populacije dece“. Vreme u kojem živimo (naročito, ono koje tek dolazi), traži nove ljude, otvorene, kreativne, sposobne za sigurno suočavanje sa nadolazećim (Grandić i Letić, 2009). Sposobnost i spremnost za celoživotno učenje i kontinuiran profesionalni razvoj postaju važne i osnovne kompetencije nastavnika. Kontinuiran profesionalni razvoj, osim početnog profesionalnog obrazovanja i uvođenja u rad (pripravništva), podrazumeva stalno stručno usavršavanje i dalje obrazovanje (Paser, 2008). Profesionalni razvoj se posmatra kao proces signifikantnog celoživotnog učenja i ličnog menjanja koji podrazumeva dobrovoljnost i promene „iznutra“ (Valenčić-Zuljan, 2008). Afirmacija ove ideje (koja, svakako, nije nova, ali postavlja se pitanje da li je dovoljno iskorišćena?) danas pretpostavlja ozbiljne promene u edukaciji onih koji će svojom

osposobljenošću za permanentno učenje i samousavršavanje biti kompetentni da razvijaju celovitu ličnost vaspitanika. Ne treba zanemariti shvatanja koja naglašavaju da se profesionalni razvoj pojedinca odvija „iznutra“, da odgovornost za profesionalni razvoj treba poveriti nastavnicima (vaspitačima i učiteljima) i da treba da se temelji na pouzdanju u edukatore (Valenčić-Zuljan, 2008). Česta je pojava da podsticaj za profesionalni razvoj dolazi od spolja, pri čemu se zanemaruju važna pitanja: kako o toj promeni razmišljaju sami nastavnici, kakav je njihov stav o obrazovanju, kakve su njihove potrebe, želje i brige? Shvatanja da nastavnike treba prisiliti na profesionalni razvoj zasnivaju se na razumevanju edukatora kao pasivnih i nedovoljno stručno kompetentnih individua. Lične promene (naročito u domenu obrazovanja odraslih osoba), kao i svaki vid učenja, treba uvek biti dobrovoljan proces. Proces učenja koji se temelji na kontroli i pri kome nastavnici nemaju mogućnost aktivne saradnje, svakako, guši njihovu otvorenost i spremnost na promene (Valenčić - Zuljan, 2008). Zato je za profesionalni razvoj, s jedne strane, potrebno vaspitače podstaći, a sa druge, omogućiti im sistematsko istraživanje i razvijanje lične prakse. Opštom strukturom studijskih programa na različitim nivoima treba težiti podsticanju profesionalne autonomije i refleksivne prakse budućih vaspitača i učitelja, koji treba da steknu znanja, izgrade stavove i praktične sposobnosti koje će im omogućiti da se stalno stručno usavršavaju i samousavršavaju (Stojanović, 2008). Stvarni empirijski dokazi za ovakve tvrdnje veoma su skromni, kao i naponi u vezi sa edukacijom i stručnim usavršavanjem vaspitača za identifikaciju i rad sa motorički darovitom decom na predškolskom uzrastu (Sturza-Milić, 2008, 2013a). Ukoliko je krajnji cilj primereniji odnos prema motorički darovitoj deci i njihovom obrazovanju i vaspitanju, mora se pokrenuti i pitanje o kvalitetnom pripremanju i usavršavanju vaspitača za prepoznavanje i dalji rad sa njima. Da bi nastavnici bili u stanju da podrže optimalni razvoj talenata i kreativnosti dece naophodno je da njihovo bazično obrazovanje sadrži posebne programe o darovitosti, da se neprekidno stručno usavršavaju u ovoj oblasti u toku svoga rada, kao i da u praksi imaju mogućnost slobodnog izbora. Istraživanje Marentič-Požarnik, Kalin i sar. (2005) o doživljavanju stručne autonomije nastavnika (u navedenom istraživanju, učitelja) pokazuje da većina ispitanih učitelja stručnu autonomiju dovodi u vezu sa stalnim stručnim usavršavanjem. Neophodni kriterijum (između ostalog) za izbor nastavnika za potencijalni rad sa darovitom decom je sklonost ka stručnom usavršavanju (Kevereski, 2009). Gros (1994, prema, Feberžer, 2009) je u svojoj ekspertizi proučavala mišljenja učitelja u vezi sa edukacijom darovite dece (učitelja koji su se stručno usavršavali na specijalističkim studijama za rad sa darovitom decom i učitelja koji nisu bili uključeni u ovakav vid stručnog usavršavanja). Kako je i bilo očekivano, bolja i pozitivna mišljenja o navedenom problemu imali su učitelji koji su uzeli učešće u stručnom usavršavanju. Rezultati mnogih istraživanja, među njima i istraživanje Feberžera (2002) pokazuju da su nastavnici značajno (u pozitivnom smislu) promenili svoje stavove prema darovitim učenicima pošto su bili uključivani u edukaciju o darovitoj deci. Zato se predlaže stručna obuka nastavnika koja bi im omogućila sticanje znanja o karakteristikama darovitih učenika, kao i da se obezbede uslovi za razvoj potrebnog skupa veština samih nastavnika i usvajanje određenih znanja o strategijama u nastavi

prema potrebama darovite dece. Istraživanje Vidmar-Kuret (2004) u svom istraživanju ukazuje na to da većina vaspitača i učitelja smatra da nije dobro osposobljena za otkrivanje i rad sa darovitim i talentovanim decom u sportskom području (fizičkom vaspitanju). Naime, ispitanici smatraju da je njihovo dosadašnje obrazovanje u pogledu rada sa darovitim decom veoma skromno, odnosno, da na dodiplomskim studijama nisu dobili dovoljno stručnog znanja o sportski darovitim decom, a da im sadašnje stručno usavršavanje to ne omogućava. Takođe, retko dobijaju informacije o radu sa sportski (motorički) darovitim decom, dok svoja opažanja ne evidentiraju, niti analiziraju. Začuduje činjenica da predškolske ustanove i škole ne pristupaju ozbiljno identifikaciji i programima za rad sa motorički (sportski) talentovanim decom, već to isključivo prepuštaju stručnjacima izvan škola. Stručna sprema ispitanika (visoka, viša i srednja), kao i njihov staž, nisu se pokazali kao presudni kriterijumi kada je u pitanju otkrivanje i rad sa sportski (motorički) darovitim decom. Međutim, utvrđena je razlika između grupe ispitanika koja je permanentno uzimala učešće u stručnom usavršavanju iz navedene oblasti i grupe ispitanika koja nije. Sturza Milić (2008) na uzorku od 76 vaspitača pronalazi da su vaspitači zadovoljni obrazovanjem iz oblasti fizičkog vaspitanja koje su stekli u okviru osnovnog školovanja i izražavaju spremnost da se po tom pitanju stručno usavršavaju. Međutim, zabrinjavajući podaci su u vezi sa njihovim dosadašnjim stručnim usavršavanjem. Od ukupnog broja ispitanih vaspitača, 97,4 % vaspitača se u toku svog profesionalnog razvoja nije stručno usavršavalo u ovoj oblasti. U okviru akreditovanog seminara za rad sa darovitim decom, u organizovanim radionicama, 338 učitelja i vaspitača iz mesta širom Srbije (Vršac, Niš, Pančevo, Omaljica, Alibunar, Bela Crkva...) navode da nisu zadovoljni svojom kompetentnošću da adekvatno prepoznaju i podstiču motoričku darovitost kod učenika (Sturza-Milić, 2007). Od ukupnog broja ispitanih vaspitača i učitelja, najveći procenat njih se nije uključivao u različite vidove stručnog usavršavanja iz oblasti rada sa motorički darovitim decom. Kukanja Gabrijelčić (2014) u svom istraživanju navodi podatke o značaju stručnog usavršavanja učitelja za rad sa darovitim decom. Rezultati istraživanja navedene autorke pokazuju da je uočen nedostatak sistematičnog pedagoškog osposobljavanja učitelja za rad sa darovitim decom, ali i to, da društvo (u ovom slučaju, slovenačko), nedovoljno usmerava svoju pažnju i delovanje na unapređenje obrazovnog sistema u ovoj oblasti.

Definisanje problema i predmeta istraživanja

Definisanje problema ovog istraživanja direktno je u vezi sa aktuelnom potrebom našeg društva, da se kod nastavnika (vaspitača) razvijaju važne i osnovne kompetencije razvijanja sposobnosti za identifikaciju i rad sa darovitim decom, ali i spremnosti za celoživotno učenje i kontinuirani profesionalni razvoj. Kontinuiran profesionalni razvoj, osim početnog profesionalnog obrazovanja i uvođenja u rad (pripravništva), podrazumeva i stalno stručno usavršavanje i dalje obrazovanje. Na ovaj način bi se uticalo na ostvarenje cilja modernog vaspitno-obrazovnog rada u usmeravanju dece – kvalifikovati nastavnike (vaspitače) da postanu glavni realizatori obrazovnog procesa i usmeravanja darovite dece. Opredeljenje za ovaj

problem istraživanja proističe i iz rezultata mnogobrojnih istraživanja koja ukazuju na to da su vaspitači nedovoljno pripremljeni za identifikaciju i rad sa motorički darovitom decom, kao i da se u ovoj oblasti do sada nisu dovoljno i permanentno usavršavali.

Optimizam za promenu trenutnog stanja u obrazovanju i pripremljenosti nastavnika za razumevanje darovitosti, a samim tim, i adekvatni podsticaji i rad sa njima, leži u saznanju da je moguće obrazovanjem menjati stavove i shvatanja o ovom fenomenu. Stavovi i mišljenje vaspitača o obrazovanju darovitih menjaju se na bolje i porastom kvaliteta stručnog usavršavanja u ovoj oblasti. Zato je predmet ovog istraživanja bio ispitivanje mišljenja vaspitača o značaju stručnog usavršavanja za identifikaciju i rad sa motorički darovitom decom, ali i ispitivanju njihove realne spremnosti za kontinuiranim usavršavanjem u ovoj oblasti.

Iz potrebe da se odgovori na prethodno postavljene pitanja, osnovni cilj empirijskog istraživanja bio je da ispita mišljenje vaspitača o značaju stručnog usavršavanja za rad sa motorički darovitom decom u okviru fizičkog vaspitanja, ispitivanju mišljenja o kvalitetu dosadašnjeg obrazovanja u ovoj oblasti, realnom procenom ličnih kompetencija kada je u pitanju identifikacija i rad sa motorički darovitom decom, preciznije, njihovom podsticanju, usmeravanju, saradnji sa roditeljima i sl. Na osnovu prethodno istaknutih problema, predmeta i cilja istraživanja, ali i na osnovu rezultata dosadašnjih istraživanja u ovoj oblasti, može se pretpostaviti da će vaspitači:

- iskazati spremnost za stručnim usavršavanjem,
- iskazati pozitivno mišljenje o značaju stručnog usavršavanja.

Međutim, budući da rezultati dosadašnjih studija potvrđuju tezu da postoji izrazit nesklad između deskriptivnog i preskriptivnog (odnosno, onoga što mislimo da treba, i kako se zaista u realnom životu nešto ostvaruje), pretpostavlja se,

- da vaspitači nepovoljno procenjuju svoju kompetenciju prepoznavanja i poznavanja motorički darovitih učenika,
- da će vaspitači izraziti nepovoljno mišljenje o dosadašnjem obrazovanju u oblasti rada sa motorički darovitom decom u okviru fizičkog vaspitanja.

Metod

U ovom istraživanju uzorak je predstavljao 78 vaspitača zaposlenih u predškolskim ustanovama u našoj zemlji. Istraživanje se baziralo na deskriptivnom i kauzalnom neeksperimentalnom metodu. Da bi se sagledalo mišljenje učitelja o navedenom problemu, konstruisana je skala stavova Likertovog tipa koja je sadržala 9 stavki i direktno uvodno obraćanje. Stepni kontinuum vrednosne skale organizovani su od 1 do 4. Rezultati merenja dobijeni su na osnovu redne skale. Izračunate su merne karakteristike korišćene skale. Instrument je empirijski validiran procesom faktorizacije (prvi faktor objašnjava 26,2% varijanse – niža pretpostavljena granica (20%). Pouzdanost je potvrđena Cronbahovim koeficijentom pouzdanosti pod klasičnim sumacionim modelom, koji iznosi ($\alpha = 0,881$). Subjektivni uticaj istraživača je izbegnut procesom indirektnog prikupljanja podataka, tako da je na taj način obezbeđena objektivnost. Svaka skala je sadržala

samo jednu misao koja nije bila dvosmislena i sugestivna. Za statističku obradu podataka korišćeni su parametri deskriptivne statistike.

Rezultati sa diskusijom

Na osnovu analize pojedinačnih distribucija (pojedinih stavki sa opservacione skale) može se zaključiti da je veći broj uočenih distribucija bio asimetričan na levo ili desno.

Stavka 1: Mislite li da Vas je Visoka škola (ili druga škola) uspešno pripremila za otkrivanje i rad sa motorički darovitim decom?

Tabela 1. Učestalost odgovora vaspitača

VREDNOST	FREKVENCIJA	PROCENAT
1	-	-
2	11	14.1
3	44	56.4
4	23	29.4
Ukupno	78	100

Legenda: 1 = nedovoljno; 2 = slabo; 3 = dobro; 4 = vrlo dobro

Iz prikazanih podataka se uočava da gotovo 85,8% ispitanih vaspitača smatra da je u okviru svog dosadašnjeg školovanja dobro (56,4%) i vrlo dobro (29,4%) pripremljeno za otkrivanje i rad sa motorički darovitim decom. 14,1% vaspitača smatra da je slabo pripremljeno za otkrivanje i rad sa motorički darovitim decom, dok nijedan vaspitač ne smatra da je u okviru dosadašnjeg školovanja nedovoljno pripremljen (Tabela 1). Dobijeni rezultati pomalo iznenađuju, budući da je u stručnoj i naučnoj javnosti prisutno shvatanje da se školovanju i usavršavanju nastavnika za rad sa darovitim ne poklanja se odgovarajuća pažnja (Đorđević i sar., 2007; Gojkov, 2008; Kukanja Gabrijelčić, 2014; Maksić i Đurišić-Bojanović, 2005).

Stavka 2: Smatrate li da ste osposobljeni za otkrivanje i rad sa motorički darovitim decom?

Tabela 2. Učestalost odgovora vaspitača

VREDNOST	FREKVENCIJA	PROCENAT
1	1	1.28
2	12	15.3
3	40	50.0
4	25	32.0
Ukupno	78	100

Legenda: 1 = nedovoljno; 2 = slabo; 3 = dobro; 4 = vrlo dobro

Procenjujući ličnu osposobljenost za rad sa motorički darovitim decom, 82% vaspitača smatra da je dobro i vrlo dobro osposobljeno za otkrivanje i rad sa motorički darovitim decom. 15,3% vaspitača smatra da je slabo osposobljeno za otkrivanje i rad sa motorički darovitim decom, dok samo jedan vaspitač smatra da je nedovoljno osposobljen (Tabela 2). Dobijeni rezultati nisu korespondentni sa

rezultatima dosadašnjih istraživanja (Mime, 2009; Sturza-Milić, 2007, 2008; Vidmar-Kuret, 2004.) koja upućuju na to da nastavnici (vaspitači ili učitelji) smatraju da nisu dovoljno osposobljeni za otkrivanje i rad sa motorički darovitom decom i učenicima u okviru fizičkog vaspitanja.

Stavka 3 : Da li obrazovna ustanova u kojoj radite omogućava stručno usavršavanje sa namerom sticanja znanja u vezi sa otkrivanjem i radom sa motorički darovitom decom?

Tabela 3. Učestalost odgovora vaspitača

VREDNOST	FREKVENCIJA	PROCENAT
1	-	-
2	37	47.4
3	41	52.6
4	-	-
Ukupno	78	100

Legenda: 1 = nedovoljno; 2 = slabo; 3 = dobro; 4 = vrlo dobro

Analizom odgovora vaspitača na postavljeno pitanje zaključuje se da je dobijena distribucija bimodalna (Tabela 3). Od ukupnog broja ispitanih vaspitača, 47,4% smatra da obrazovna ustanova u kojoj su zaposleni slabo omogućava stručno usavršavanje koje je usmereno ka sticanju znanja za otkrivanje i rad sa motorički darovitom decom, dok 52,6% vaspitača smatra da obrazovna ustanova u kojoj rade u dovoljnoj meri omogućava isto. Primetno je, da u ovom slučaju nema ekstremnih odgovora na postavljeno pitanje (vrlo dobro i nedovoljno).

Stavka 4 : Smatrate li da stručno usavršavanje za rad sa motorički darovitom decom unapređuje Vaša znanja u vezi sa ovim problemom?

Tabela 4. Učestalost odgovora vaspitača

VREDNOST	FREKVENCIJA	PROCENAT
1	1	1.2
2	5	6,4
3	37	47,4
4	45	57,6
Ukupno	78	100

Legenda: 1 = nedovoljno; 2 = slabo; 3 = dobro; 4 = vrlo dobro

Procenjujući značaj stručnog usavršavanja, najveći procenat vaspitača (57,6%) smatra da stručno usavršavanje vrlo dobro unapređuje znanja za rad sa motorički darovitom decom, zatim, 47,4% vaspitača smatra da stručno usavršavanje dobro unapređuje znanja, dok manji broj vaspitača (7,6%) smatra da stručno usavršavanje nedovoljno i slabo unapređuje njihova znanja za rad sa motorički darovitom decom (Tabela 4). Svakako su dobijeni podaci ohrabrujući i korespodentni sa mišljenjem mnogih koji se bave obrazovanjem darovite dece da stručno usavršavanje doprinosi sticanju kompetencija nastavnika za rad sa darovitom decom (Feberžer, 2002, Gojkov i sar., 2008, Gross, 1994, prema, Feberžer, 2009; Lazarević, 2005; Nikolić, 2009).

Stavka 5 : Da li ste spremni i da li bi ste želeli da se i dalje stručno usavršavate za rad sa motorički darovitim decom?

Tabela 5. Učestalost odgovora vaspitača

VREDNOST	FREKVENCIJA	PROCENAT
1	2	2,5
2	6	7,6
3	36	46,1
4	34	43,5
Ukupno	78	100

Legenda: 1 = nedovoljno; 2 = slabo; 3 = dobro; 4 = vrlo dobro

Veliki procenat vaspitača (89,6%) je spreman i želi da se u budućnosti stručno usavršava za rad sa motorički darovitim decom. Manji procenat vaspitača (10,1%) izražava nesigurnost u pogledu spremnosti za dalje stručno usavršavanje u ovoj oblasti (Tabela 5).

Stavka 6 : Da li pored redovnog v.o. rada motorički darovitoj deci nudite obogaćeni program?

Tabela 6. Učestalost odgovora vaspitača

VREDNOST	FREKVENCIJA	PROCENAT
1	20	25,6
2	28	35,8
3	22	28,2
4	8	10,2
Ukupno	78	100

Legenda: 1 = nedovoljno; 2 = slabo; 3 = dobro; 4 = vrlo dobro

Nažalost, u odgovorima vaspitača na ovo pitanja uočava se disproporcija između deskriptivnog i preskriptivnog (s jedne strane, onoga kako u sadašnjosti jeste, i sa druge strane, kako bi trebalo da bude). Iz prikazanih podataka može se uočiti da najveći broj vaspitača izražava mišljenje da u konkretnom vaspitno-obrazovnom radu sa motorički darovitim decom u dovoljnoj meri (25,6% nedovoljno i 35,8% - slabo) ne primenjuje obogaćeni program. Ipak, 38,4% ispitanih vaspitača motorički darovitoj deci nudi obogaćeni program (tabela 6).

Stavka 7 : Da li motorički darovitu decu usmeravate u sportske klubove, druge obogaćene programe i sl.?

Tabela 7. Učestalost odgovora vaspitača

VREDNOST	FREKVENCIJA	PROCENAT
1	16	20,5
2	33	42,3
3	21	26,9
4	8	10,2
Ukupno	78	100

Legenda: 1 = nedovoljno; 2 = slabo; 3 = dobro; 4 = vrlo dobro

Iz prikazanih podataka (Tabela 7) može se uočiti da manji procenat vaspitača izražava mišljenje da u dovoljnoj meri (37,1 %) usmerava motorički darovitu decu u sportske klubove ili druge obogaćene programe koji pružaju mogućnosti rada sa motorički darovitom decom. Većina vaspitača u ovom istraživanju (62,3%) izražava mišljenje da ne usmerava u dovoljnoj meri motorički darovitu decu u sportske klubove, druge obogaćene programe i sl.. Svakako da integracija obrazovnog i sportskog sistema pri otkrivanju i podsticanju motorički darovitih pojedinaca može stvoriti povoljnu osnovu za brži napredak darovitih pojedinaca na njihovom putu ka uspehu i ličnom ostvarenju (Sturza-Milić, 2009c). Međutim, potrebno je ispitati detaljnije šta je u pozadini ovako dobijenih odgovora, što, svakako, predstavlja otvaranje nove teme koja prevazilazi potrebe trenutnog istraživanja (kakva je ponuda obogaćenih programa za decu predškolskog uzrasta, da li je primereno da deca počnu da se bave sportom već u predškolskom uzrastu i sl.).

Stavka 8 : Da li po ovom pitanju saradujete sa sportskim klubovima?

Tabela 8. Učestalost odgovora vaspitača

VREDNOST	FREKVENCIJA	PROCENAT
1	20	25.6
2	37	47.4
3	13	16.6
4	8	10,2
Ukupno	78	100

Legenda: 1 = nedovoljno; 2 = slabo; 3 = dobro; 4 = vrlo

Iz prikazanih rezultata može se uočiti slična tendencija kao i kod prethodne stavke, odnosno, da manji procenat vaspitača izražava mišljenje da u dovoljnoj meri (16,6% - dobro i 10,2% - vrlo dobro) saraduje sa sportskim klubovima kada je u pitanju dalje usmeravanje motorički darovite dece. Čak 73% vaspitača smatra da u vezi sa ovim pitanjem nedovoljno i slabo saraduje sa sportskim klubovima (Tabela 8). Mnoga istraživanja ukazuju na to da između obrazovnog i sportskog sistema (pogotovo na mlađim uzrastima) saradnja nije zadovoljavajuća (Đorđić, 2004). Međutim, kao i kod prethodne stavke, zaključak je da ograničavajući faktori mogu biti različiti i da je potrebna njihova preciznija analiza.

Stavka 9: Da li po ovom pitanju saradujete sa roditeljima motorički darovite dece?

Tabela 9. Učestalost odgovora vaspitača

VREDNOST	FREKVENCIJA	PROCENAT
1	-	-
2	8	10.2
3	28	35,9
4	42	53.9
Ukupno	78	100

Legenda: 1 = nedovoljno; 2 = slabo; 3 = dobro; 4 = vrlo

Iz dobijenih podataka može se uočiti da veoma mali broj vaspitača (10,2 %) izražava mišljenje da nedovoljno i slabo saraduje sa roditeljima motorički darovite dece, dok 89,8 % vaspitača izražava mišljenje da dobro (35,9 %) i vrlo dobro (53,9 %) saraduje sa roditeljima motorički darovite dece (Tabela 9). Bloom (1985) smatra da su porodice i nastavnici presudni faktor na putu darovitog deteta ka izvrsnosti. Ono što porodice i nastavnici čine u različito vreme i kako to čine, jasno postavlja “scenu” za izuzetno postignuće na svakom području talenta.

Zaključak

U ovom istraživanju vaspitači su izražavali mišljenje o značaju stručnog usavršavanja za rad sa motorički darovitom decom, ličnoj osposobljenosti za otkrivanje i rad sa motorički darovitom decom, kvalitetu obrazovanja koje su stekli u toku dosadašnjeg školovanja, odnosu prema stručnom usavršavanju u ovoj oblasti, saradnji sa roditeljima i sportskim radnicima i dr. Opis trenutne situacije mišljenja vaspitača u vezi sa navedenim problemom, a koja se mogu shvatiti kao posledica delovanja različitih faktora, uključena su u empirijsko istraživanje iz razloga što je visoko uspešna mera koja doprinosi kvalitetu v.o. rada u oblasti fizičkog vaspitanja, formiranje pozitivnih stavova o značaju i mogućnostima rada sa motorički darovitom decom. Dakle, više znanja znači manje mogućnosti za pojavu nestručnog i neodgovarajućeg vaspitno-obrazovnog rada koji se često apostrofira kada je u pitanju vaspitačka profesija, naročito u oblasti fizičkog vaspitanja, kada su u pitanju motorički darovita deca. Rezultati potvrđuju prvu pretpostavku, da će vaspitači izraziti pozitivno mišljenje kada je u pitanju procena značaja stručnog usavršavanja u oblasti rada sa motorički darovitom decom u okviru fizičkog vaspitanja, budući da najveći procenat vaspitača smatra da stručno usavršavanje vrlo dobro unapređuje znanja za rad sa motorički darovitom decom, dok manji broj vaspitača (7,6%) smatra da stručno usavršavanje nedovoljno i slabo unapređuje njihova znanja za rad sa motorički darovitom decom. Dobijeni podaci su korespondentni sa mišljenjem mnogih koji se bave obrazovanjem darovite dece, da stručno usavršavanje doprinosi sticanju kompetencija nastavnika za rad sa darovitom decom (Feberžer, 2002, Gojkov i sar., 2008, Gross, 1994, prema, Feberžer, 2009; Kukanja Gabrijelčić, 2014; Lazarević, 2005; Nikolić, 2009). Takođe, potvrđena je i druga pretpostavka, da će vaspitači izraziti pozitivno mišljenje u vezi spremnosti da se kontinuirano usavršavaju u ovoj oblasti. Ovako dobijeni podaci u skladu su sa rezultatima dosadašnjih istraživanja koja su se bavila sličnim problemom (Sturza Milić, 2009a, 2009b). Ostale pretpostavke ovog istraživanja nisu potvrđene. Konkretno, na osnovu analize rezultata, može se zaključiti da ispitanici vaspitači u većoj meri pozitivno procenjuju svoju kompetenciju prepoznavanja i poznavanja motorički darovitih učenika. Ovako dobijeni rezultati nisu u skladu sa aktuelnim istraživanjima koja govore o tome da nastavnici (vaspitači i učitelji) nedovoljno poznaju darovitu decu i učenike, njihove potrebe i u praksi veoma malo modifikuju kurikulum prema potrebama darovitih pojedinaca (Lazarević, 2005; Sturza-Milić, 2008, 2009c; Vidmar-Kuret, 2004). Takođe, pretpostavka da će vaspitači izraziti nepovoljno mišljenje u vezi sa dosadašnjim obrazovanjem u oblasti rada i identifikacije

motorički darovite dece u okviru fizičkog vaspitača, nije potvrđena. Naime, dobijeni rezultati nisu u potpunosti u skladu sa dosadašnjim istraživanjima (Mime, 2009; Sturza-Milić, 2007, 2008; Vidmar-Kuret, 2004), mada se mora naglasiti da u ovom slučaju nije bilo ekstremnih odgovora na postavljeno pitanje, odnosno, da je dobijena distribucija bila bimodalna.

Dobro poznavanje individualnih sposobnosti, interesovanja i drugih karakteristika darovite dece čini preduslov kvalitetnog vaspitno-obrazovnog rada. Bliska saradnja između obrazovnih institucija i porodice po pitanju pravilnog usmeravanja potencijalno darovite dece, mora da postoji. Rezultati ovog istraživanja daju nadu da se ovaj zahtev u konkretnom vaspitno-obrazovnom radu može ostvariti i u skladu su sa istraživanjem Milošević (2004) koje ističe da edukovan i stručan nastavnik sa jedne strane i poverenje porodice sa druge, mogu biti od neprocenljivog značaja za dalji razvoj potencijala motorički darovitih učenika. Savremeno društvo postavlja visoka očekivanja prema vaspitačima kao nosiocima vaspitno-obrazovnog procesa, mada nedovoljno ulaže u njihov profesionalni razvoj i radne uslove. Profesija vaspitača zahtevna je i stresna (Kyriacou, 2001), pa ipak, suviše dugo u društvu statusno i materijalno podcenjena, što ne odgovara stvarnoj odgovornosti koje ovo zanimanje ima u vaspitanju i obrazovanju dece (Jukić i Reić-Ercegovac, 2008, Kukanja Gabrijelčić, 2014). Uprkos tome, primena programskog koncepta u bilo kojoj vaspitno-obrazovnoj oblasti (pa i kada je u pitanju rad sa motorički darovitom decom u okviru fizičkog vaspitanja) je na određeni način subjektivna i oslanja se na kvalitet obrazovanja i stručnost vaspitača, pedagoško iskustvo, kvalitet stručnog usavršavanja, obrazovnu brigu i ponudu po tom pitanju i dr. Zakoni o obrazovanju, po pravilu, propisuju obavezu stručnog usavršavanja i praćenja razvoja struke. Međutim, nije prihvatljivo ukoliko se vaspitači stručno usavršavaju samo zato što je to zakonska obaveza. Najbolje bi bilo, ukoliko bi motivi za učenjem i usavršavanjem izvirali iz dubokih unutrašnjih potreba koje nisu spolja nametnute (Sušić, 2006). Da li se to može očekivati od vaspitača, i da li društvo dovoljno čini da bi se ova pretpostavka u praksi ostvarila? Možda i može, budući da zaključci ovog istraživanja sugerišu na to da vaspitači imaju jasnu pozitivnu sliku o značaju stručnog usavršavanja za rad sa motorički darovitom decom i da pokazuju spremnost da se u budućnosti stručno usavršavaju u ovoj oblasti. Shodno tome, postoji velika potreba da se od strane društva (uključujući pojednako sve relevantne činioce) obezbede mogućnosti kvalitetnog i permanentnog stručnog usavršavanja vaspitača u oblasti rada sa motorički darovitom decom.

Reference:

- Amisola, R. V., Jacobsen, M. S. (2003). Physical activity, exercise, and sedentary activity: relationship to the causes and treatment of obesity. *Adolescent Medicine*, 14, 23–25.
- Biddle, S. (2010). Child in motion or not in motion? What factors are associated with physical activity and sedentary behaviour in children. . Rado Pišot, Petra Dolenc, Vesna Štemberger, Boštjan Šimunčić, Ronald Malej (ur.), *Zbornik prispevkov - 6. mednarodni znanstveni in strokovni simpozij "Otrok v gibanju za zdravo staranje"* Portorož, 2010

- (27-31). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Pedagoška fakulteta Koper, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Benito, Y. (2003): *Copiii supradotati – Educatie, dezvoltare emotionala si adaptare sociala*. Editura Polirom, Bucuresti, Romania.
 - Bloom, B. (1985): *Developing Talent in Young People*. New York, Ballantines. <http://www.brianmac.demon.co.uk/itad.htm>
 - Đorđić, V. (2004): Škola i sportski talenti. Gojkov, G. (Ur.), 134-143. *Zbornik br. 10 sa Okruglog stola "Strategije podsticanja darovitosti"*, Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
 - Gojkov, G., Gojkov-Rajić, A., Sturza-Milić, N., Stojanović, A. (2002): *Rana identifikacija darovitosti*. Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
 - Gojkov, G. (2008): *Didaktika darovitih*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“.
 - Gojkov, G., Grandić, R., Milutinović, J., Negru, A., Paser, V., Peklaj, C., Puklek-Levpušček, M., Stojanović, A. (2008). *Kompetencije učitelja i vaspitača*, Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“.
 - Grandić, R., Letić, M. (2009): Put do kvalitetne i k učeniku usmjerene škole. Kadum, V. (Ur.), *Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa „Škola po mjeri“*, str. 283-293. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za obrazovanje učitelja i odgajatelja.
 - Feberžer, I. (2002): Razmišljanja vaspitača o evaluaciji obrazovnih programa za mladu darovitu decu, u *Darovitost (izabrani radovi prezentovani u svetu)*, str. 148-176. Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača. Feberžer, I. (2009): Kako razvrščanje po sposobnostih nadarjenih spremeni „veliko ribo v majhno ribo“ –avstralska perspektiva. *Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa „Škola po mjeri“*, str. 65-83. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za obrazovanje učitelja i odgajatelja.
 - Ilica, A. (2009): The Education System in Romania-2006. Kevereski, Lj. (Ur.) *Zbornik radova sa Prve internacionalne konferencije "Nadarenite i talentiranite kreatori na progresot (teorija i praktika)"*, 102-107. Bitola: Univerzitet Sv. Kliment Ohridski i Pedagoški Fakultet.
 - Jukić, T., Reić-Ercegovac, I. (2008): Zanimanje učitelja i odgajatelja iz perspektive studenata. *Metodički obzori*, Vol.3, str. 73-83.
 - Kevereski, LJ. (2009): Strategija za razvoj na nadarenite i talentiranite vo R. Makedonija. Kevereski, Lj. (Ur.) *Zbornik radova sa Prve internacionalne konferencije "Nadarenite i talentiranite kreatori na progresot (teorija i praktika)"*, 66-77. Bitola: Univerzitet Sv. Kliment Ohridski i Pedagoški Fakultet.
 - Koković, D. (1994). *Sociologija obrazovanja*. Novi Sad: Matica srpska.
 - Kyriacou, C. (2001): Teacher stress: Directions for future research, *Educational Review*, Vol. 53, str. 27-35.
 - Kukanja Gabrijelčić, M. (2014): Država, učitelj in delo z nadarjenim učenci: med poslanstvom in odgovornostjo. *Revija za elementarno izobraževanje*, str. 83-99. Založba PEF, Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru in Univerza na Primorskem Pedagoška fakulteta.
 - Lazarević, D. (2005): Nastavničke kompetencije kao činilac u obrazovanju darovitih učenika. Gojkov, G. (Ur.), 330-336. *Zbornik radova sa 11. Okruglog stola „Daroviti i odrasli“*. Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
 - Maksić, S. (1998): *Darovito dete u školi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
 - Maksić, S., Đurišić-Bojanović, M. (2004): Jednakost i izuzetnost u obrazovanju. Gojkov, G. (Ur.), 101-111. *Zbornik radova sa 10. Okruglog stola „Strategije podsticanja darovitosti“*, Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.

- Maksić, S., Đuričić-Bojanović, M. (2005): Licenca za rad nastavnika sa darovitim učenicima. Gojkov, G. (Ur.), 313-322. *Zbornik radova sa 11. Okruglog stola „Daroviti i odrasli“*. Vršac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Marentić-Požarnik, B., Kalin, J., Šteh, B. i Valenčić-Zuljan, M. (2005): *Učitelji v prenovi njihova strokovna avtonomija in odgovornost*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Milošević, N. (2004): *Vera u sopstvene sposobnosti i školski uspeh*. Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine.
- Mime, T. (2009): Osobini i karakteristiki na nastavnika za rad sa nadareni i talentirani učenici. Kevereski, Lj. (Ur.) *Zbornik radova sa Prve internacionalne konferencije “Nadarenite i talentirane kreatore na progresot (teorija i praktika)”*, 311-318. Bitola: Univerzitet Sv. Kliment Ohridski i Pedagoški Fakultet.
- Nikolić, R. (2009): Kompetencije nastavnika za rad sa darovitim učenicima. Kevereski, Lj. (Ur.) *Zbornik radova sa Prve internacionalne konferencije “Nadarenite i talentirane kreatore na progresot (teorija i praktika)”*, 336-343. Bitola: Univerzitet Sv. Kliment Ohridski i Pedagoški Fakultet.
- Pišot, R. (2012). Gibalna kompetenca – temelj samostojnosti od otroka do starostnika. Rado Pišot, Petra Dolenc, Iztok Retar, Saša Pišot (ur.), *Zbornik prispevkov - 7. mednarodni znanstveni in strokovni simpozij “Otrok v gibanju za zdravo staranje”* (14-15). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Pedagoška fakulteta Koper, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Stojanović, A. (2008): Pedagoška dimenzija kompetencija učitelja i vaspitača. U: *Kompetencije učitelja i vaspitača (grupa autora)*, str. 225-249. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“.
- Sturza-Milić, N. (2007): Identifikacija i podsticanje motoričke darovitosti na predškolskom i mlade-školskom uzrastu u okviru fizičkog vaspitanja. Poglavlje u: *Grupa autora, Darovita deca i relevantni odrasli u regionu Južnog Banata i Timiša*, 70-87. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“.
- Sturza-Milić, N. (2008): Teachers Attitudes towards the Importance and Possibilities of Organizing Physical Education with gifted Children in Preschool Facilities. *Educatia Plus*, br. 7, 307-315.
- Sturza-Milić, N. (2009a). Mišljenje učitelja o značaju stručnog usavršavanja za rad sa motorički darovitim učenicima i procena sopstvenog angažovanja, Radovanović, I. i Trebješanin, Lj. (Ur.) *Zbornik radova Inovacije u osnovnoškolskom obrazovanju-vrednovanje*, 410-422. Beograd: Univerzitet u Beogradu, Učiteljski fakultet.
- Sturza-Milić, N. (2009b): Diverzifikovana nastava fizičkog vaspitanja kao osnova razvoja motoričke uspešnosti i kreativnosti učenika, Kadum, V. (Ur.) *Monografija sa Međunarodnog znanstvenog skupa „Škola po mjeri“*, 307-317. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za obrazovanje učitelja i odgajitelja.
- Sturza-Milić, N. (2009c): *Identifikacija motorički darovitih učenika mlađeg školskog uzrasta*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“.
- Sturza-Milić, N. (2013a): Razvijanje svesti studenata o značaju svakodnevne fizičke aktivnosti – važan zadatak metodike fizičkog vaspitanja dece predškolskog uzrasta. Lepeš, J. (Ur.) *Zbornik radova sa 2. Međunarodne metodičke naučne konferencije „Efekti nastave metodike na kvalitetnije obrazovanje učitelja i vaspitača“*, 243-255. Subotica: Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku.
- Sturza-Milić, N. (2013b): Identifikacija motoričke darovitosti i kreativnosti učenika i podsticanje diverzifikovanim sadržajima fizičkog vaspitanja. U Gojkov, G. i Stojanović,

- A. (Ur.), Bilten 2 – Radovi sa projekta, (65-78). Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“ i Istraživačko – edukativni centar.
- Sturza Milić, N. (2014). *Motorni razvoj i fizička aktivnost dece jaslenog i predškolskog uzrasta*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“.
 - Sunko, E. (2009): Stjecanje kompetencija učitelja za odgoj i obrazovanje djece s posebnim potrebama. Kadum, V. (Ur.), *Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa „Škola po mjeri“*, str. 237-251. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za obrazovanje učitelja i odgajatelja.
 - Sušić, D. (2006): Potrebe i interesovanja kao determinante usavršavanja nastavnika. *Obrazovna tehnologija*, br. 4, str. 1- 11.
 - Valenčić-Zuljan, M. (2008): *Učitelj na putu profesionalnog razvoja*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“.
 - Vidmar-Kuret, M. (2004): Ali učitelji odkrivaju športno talentirane učenice. Kadum, V. (Ur.), *Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa Drugi dani Mate Demerina*, 1-14. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za obrazovanje učitelja i odgajatelja.
 - Vilotijević, N., Vilotijević, M. (2010). *Konstruktivistički pristup obrazovanju i usavršavanju nastavnika za njihove uloge u školi*. Krstivoje Špijunović (ur.). *Naučni skup »Obrazovanje i usavršavanje nastavnika« - didaktičko metodički pristup*, Užice, 2010 (73-84). Užice: Učiteljski fakultet u Užicu.

Dr Nataša Sturza – Milić

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”

Vršac

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL TEACHERS – CONTRIBUTION TO QUALITY OF WORK WITH MOTOR GIFTED CHILDREN

The issue of the role of a kindergarten teacher is one of the most important having in mind the outcome of work with gifted children. There have been educational reforms in many countries in order to empower competencies of preschool teachers and increase the level of quality of work with children with special needs (with children manifesting specific features of giftedness among them). If teachers are expected to be able to support optimal development of talent and creativity of children, it is necessary for their basic education to involve special programs on giftedness, it is necessary for them to undergo permanent professional in-service development in the field, as well as to have opportunities of making a free choice in their practice. Ability, i.e. readiness for life-long learning and permanent professional development has become one of the main competencies and the measure of quality of a kindergarten teacher. However, it is not a rare case that the incentive for professional development comes from the outside, while neglecting important issues: how do preschool teachers themselves feel about this change, what is their attitude towards education, what are their needs, desires and concerns? The aim of the paper is to examine the standpoints of preschool teachers in regard to the level of importance to encourage motor giftedness of preschool children and work with them within physical education, as well as their views on the importance of professional development in this field. The results have shown that the examined preschool teachers have a positive view on the importance of professional development for work with children gifted in motor skills; on the other hand, they are not sufficiently prepared and are often inactive when encouragement and development of motor giftedness in upbringing-educational work is in question. One of the key conclusions of the paper is that now showing respect for personal autonomy of kindergarten teachers can have negative influence on the quality of their work with gifted children.

Key words and phrases: professional development, autonomy of preschool teachers, motor giftedness.